

BÁTONYI PÁL

A Wattay család Dunakeszit birtokló tagjai

1. rész Felsővattai Wattay I. Pál helyettes alispán

Felsővattai Wattay I. Pál 1661-ben lett Dunakeszi földesura, melyet I. Lipót király Bécsben november 16-án kelt adománylevelében erősített meg „Paul Vattay de Felső Vatta” részére.

Az újabb kutatásaim alapján a Wattay család fiúágon az Avar Birodalom 805. évi bukása után a Kárpát-medencében hatalomra jutott őseurópai eredetű vangar (venger) néven nevezett őskeresztény népesség uralkodóitól származik. Az első uralkodó Aba Ábrahám kagán- király (fehér hun, azaz kóny neve Ábrán) volt, aki 805. szeptember 21-én vette fel a római katolikus vallást és szentként (Szentábrahám települések) is tisztelték. Fia Kolba Izsák kán- király (fehér hun neve Kolon) volt. Másik fia Csaba Adorján (fehér hun neve Odurján) volt a székely katonaság megszervezője. A harmadik uralkodóról, Vata Sirák királyról (fehér hun neve Bátony, szeretett hangzós neve Vác, Vacs) nevezték el a mai Vatta települést is ahonnan a Wattay család származik. (Szeretet hangzóink megtalálhatóak a település neveken: Miskolc, Pécs, a keresztneveken: Ica, Marcsi, az állatoknál: cica, macska.) A negyedik uralkodó Aba Sámuel magyar király volt. A familiából származnak többek között az Esterházy, Illésházy, Báthori családok, vagy a vérszerződésben részt vett Huba vezér is. A Wattay név az őseurópai ba-va-pa rendszerből származik, ahol a „ba” nagyot (Bakony, Balti, Balaton, barom, liba), a „va” összekötőt (Dráva, Zagyva, Bódva), a „pa” kicsit, kezdetet (patak, pata) jelent, vagyis Bata nagy, Vata középső, Pata kicsi jelentésű.

I. Pál édesapja Wattay Gáspár és édesanyja Török Eötvös Katalin az oszmánok által elfoglalt Eger és Vatta területéről költöztek Ónodra, majd a Nógrád vármegyei Pilinybe 1600 körül. Édesanyja halála után, apja feleségül vette Wattay Borbálát, akitől Gáspár és Péter fiai (ők Erdélybe települtek át) és Kata lánya (Thassy Gáspárné) születtek. A család evangélikus vallású volt.

Feltehetően az 1620-as évek elején született I. Pál. Iskoláit valószínűleg Szécsényben végezte. 1641. május 29-től Szécsényben Nógrád vármegyei esküdtnek választják. Itt ismerkedik meg Buday Bornemisza Bolgár Pál ügyvéd és Tholdy Anna lányával, Annával. A szülők Vác 1620. évi oszmán megszállása óta laktak Szécsényben. Az esküvő feltehetően 1651-ben volt, amikor felesége édesapjától megkapta a Bács vármegyei Doroszlót (ma Doroslovo Szerbia, Vajdaság), Tataházát (ma Bács-Kiskun /a továbbiakban B-Kk/ megye, Bácsalmási járás) és Mátételkét (ma B-Kk megye, Bácsalmási járás). Házasságukból két gyermek születése ismert, II. Pál (1667 és 1679 között Pest-Pilis-Solt vármegye kecskeméti járás szolgabírája), valamint János (1704-5-ben Pest-Pilis-Solt vármegye kuruc alispánja).

1654-től I. Pál Szécsényben a vármegyei bíróság tagjaként dolgozik. 1661. május 1-től Piliny zálogbirtokosa. 1661. november 16-tól (apósa halála után, annak birtokaiból) Kesző (ma Dunakeszi), Peszér (ma Kunpeszér, B-Kk megye, Kunszentmiklósi járás), Csömör (ma Pest megye, Gödöllői járás), Szentlőrinc (ma Budapest, XVIII., VIII., X. és XIX. kerület), Gubacs (ma Budapest, XX. kerület), Soroksár (ma Budapest, XXIII. kerület), Péteri (ma Pest megye, Monori járás), Oslár (ma Borsod-Abaúj-Zemplén megye, Tiszaújvárosi járás), Vány (ma Pest megye Bugyi észak, elpusztult), Szemcse (ma Pest megye, Pomáz, elpusztult) Alsó (ma Pest megye, Pomáz, elpusztult) és

Felső Kovácsi (ma Pest megye, Nagykovácsi, Budakeszi járás és Budapest II. kerület), Szolmár (ma Solymár, Pest megye, Pilisvörösvári járás), Borony (ma Pest megye, Csobánka, elpusztult), Garancs (ma Pest megye, Csobánka, elpusztult), Halom (ma B-Kk megye, elpusztult), Cszatlat (ma B-Kk megye, elpusztult), Must (ma B-Kk megye, elpusztult) birtokosa. 1663. április 26-án birtokait megerősítő oklevélben újabb nevek Pomáz (ma Pest megye, Szentendrei járás), Kálloz (ma Budakalász, Pest megye, Szentendrei járás), Borosjenő (ma Pilisborosjenő, Pest megye, Pilisvörösvári járás), Kesző benne Sárfő (ma Dunakeszi és Budapest IV. kerület), Káll (ma B-Kk megye, elpusztult), Réh-bér (ma Solt, B-Kk megye, Kalocsai járás), Tázlár (ma B-Kk megye, Kiskörösi járás), Kiskörös (ma B-Kk megye), Csan (?) találhatóak.

I. Pál Dunakeszin ispáni központot működtetett, és innen irányította Pest-Pilis-Solt vármegyei birtokait, itt gyűjtötték be az adókat, terményeket és állatokat, majd továbbították Pilinybe, illetve Fülekre. 1662 és 1670 között többnyire Füleken tartózkodott és a birtokait innen irányította, valamint esküdtként Pest-Pilis-Solt vármegye ügyeinek intézésében vett részt. 1670-ben az oszmán támadások miatt Besztercebányára költözött, ahol házat is vett. 1672-ben ideiglenesen a vármegye helyettes alispánjaként dolgozott. Visszaköltözött Fülekre és vármegyei munkája elismeréséért 1681. április 10-én a vármegye helyettes alispánjává választották. 1682-ben szerepelt utoljára a vármegyei jegyzőkönyvekben.

Biztos, hogy jól ismerte a latin nyelvet, de németül és szlovákul is tudott. Többször ellovagolt Bécsbe birtokai ügyében. Tartotta a családi kapcsolatot mind a Kassa környékén, mind a Pozsonyban élő Wattayakkal. A közigazgatásban végzett munkája során sok ítéletet hozott és vizsgálatban vett részt, megkövetelve a magyar jogszabályok betartását. Birtokain biztosította a vallásszabadságot és a magyar törvények betartását. Az oszmán hódoltságban lévő birtokain együttműködve a budai hivatalos szervekkel, katonáival megrendszabályozta a pesti szerbek túlkapásait, és biztosította templomok, középületek, így Kőbányáról a kecskeméti református templom felépítését is. Dunakeszi területén, mint ispáni székhelyén biztosította a református lakosság gyarapodását, nagy raktárak, hodályok építését, jelentős halász központ kialakítását, átkelőhely üzemeltetését és feldolgozó kisipar, benne sörfőzde működtetését is. Ő kezdte meg birtokainak benépesítését magyar, német és szlovák telepeseikkel, valamint szerb menekültekkel.

I. Pál halálának ideje nem ismert, de fia János és unokája István (II. Pál fia) 1701. augusztus 19-én Terbeléden

(ma Szlovákia, Terbe³/₄ovce) megkötött egységükben néhaiként említik. Ott sorolják fel Nógrád vármegyei birtokaikat Piliny, Szarvasgede, Endrefalva, Csécse, Herencsény, Nógrádmegyer, Cserháthaláp, Nógrádgárdony (Csitár), Mátraszőlős, Kistrév (?), Nagyrév (?), Told (Alsó és Felső), Kutasó, Cserhátszentiván, Almás (?), Kelecsény (Magyarnándor), Kishont vármegyében Fazekaszsaluzsány, Borsod vármegyében Vatta és Bács vármegyében még 20 települést.

Összességében Dunakeszi I. Pál birtokában – az oszmán uralom ellenére – jelentős fejlődésen ment keresztül.